

A Gyermekjogi Civil Koalíció állásfoglalása

az Országgyűlés elé benyújtott 2020. évi T/13648-as számú törvényjavaslata az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról egyéb rendelkezései kapcsán

A Gyermekjogi Koalíció egy [korábbi, szintén az örökbefogadással foglalkozó állásfoglalásában](#) már kifejtette, hogy a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekét a **megalapozott eljárások és szolgáltatások** segítik, ahol érvényesülnek a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekei, vagyis az, hogy **alkalmas örökbefogadók neveljék az ő egyéni fejlődési szükségleteinek megfelelően.**

A hatályos jogszabályok értelmében az örökbefogadni szándékozó személy alkalmasságát személyisége és körülményei alapján ítéli meg a területileg illetékes Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat, különböző szakértők megalapozott véleménye alapján és az alkalmasság megállapítását követően a gyermeknek megfelelő örökbe fogadó kiválasztása után javaslatot tesz a gyámhatóság számára az örökbefogadás engedélyezésére. **A törvényjavaslat ugyanakkor az engedély megszerzését további feltételhez kötné, miszerint a jövőben az egyedül örökbefogadni szándékozó személy esetén az alkalmasság megállapítása csak különös méltánylást érdemlő esetben, a családotért felelős tárca nélküli miniszter hozzájárulásával lenne lehetséges.** A törvényjavaslat szerint a miniszter a hozzájárulás megadásánál a gyermek érdekét mérlegeli, figyelemmel az Alaptörvény L) cikkét és XVI. cikk (1) bekezdését érintő változásokra.

Továbbra is fenntartjuk, hogy **az örökbeadások során a szakemberek soha nem az örökbefogadó szülőknek keresnek gyermeket,** hanem az adott gyermek egyéni szükségleteihez igazodó és az ő örökbefogadására leginkább alkalmas személyt, családot igyekeznek kiválasztani.

Az 14/2014. (V.13.) AB határozat szerint “az államnak az Alaptörvény L.) cikk (1) bekezdéséből fakadó házasságvédelmi kötelezettségét az Alaptörvényben rögzített egyéb alapvető jogokkal és értékekkel összhangban kell ellátnia. **Nem valósítható meg az állam házasságvédelmi kötelezettsége a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga ellenében,** nem érvényesíthető a gyermekek alaptörvényben biztosított jogainak a kárára, mert ez ellentétben állna a gyermekek mindenek felett álló érdekének elvével.”

A gyermekek elsőbbséget élvező legfőbb (mindenek felett álló) érdekeit tehát védelmezni kell valamennyi velük kapcsolatos eljárásban, az

örökbefogadás iránti kérelmek elbírálása esetén sem történhet diszkrimináció lehetőségét magában hordozó elemmel átitatva.

“Melinda” története¹

“Melindának az életkora és a traumatizált, **bántalmazott** családi múltja, valamint a sok gondozási helyhez való alkalmazkodási nehézsége és csalódásai miatt nem találtak családot, az országos listáról sem. A családok között történő hosszas sikertelen keresések után végül egy egyedülálló asszony jelentkezett örökbefogadásra. Az eljárás lefolytatása után, alkalmasságot megállapító határozatot kapott. Az élettörténetek egybecsengése és a pszichológiai alkalmasság reményre adott okot az első találkozás megvalósulására. Már a barátkozás idején látható volt, hogy a kislány az örökbefogadó anyja férfi barátját teljesen elutasította, és csak találgatni lehetett, hogy mi történt pontosan a gyermek múltjában. Ezt az örökbefogadó anyja és lánya később tisztázni tudták a kettőjük között kialakult elmélyült kapcsolatban. Összehangolt és több szakembertől álló csapat munkáját igényelte, hogy az illesztés sikeres legyen, hogy az összeszkokás idején megtanulják egymás veszteségeit kezelni és átlendüljenek ezen a hatalmas krízisen.

Öt év után mondható el erről az egyszülős családról, hogy sikeres volt a gyermek örökbefogadása. Melindát azóta felvették az általa vágyott középiskolába, boldog és kiegyensúlyozott kamaszlány.”

“Attila” története

“Attila okos és szép kisfiú. Szülei a gyermek születését követően hozzájáruló nyilatkozatot tettek ismeretlen személy általi örökbefogadáshoz, mert a **gyermeket tumoros betegsége miatt** nem tudták elfogadni. Örökbefogadó szülők keresése során rá kellett döbbedni, hogy egyetlen pár sem képes az elfogadására, vagy az anyja, vagy az apja volt alkalmatlan erre a feladatra. Egyedülálló szülő (anya) fogadta örökbe és jól vannak. Attila óvodás, jól beilleszkedett a közösségébe, a hasonló korú egészséges gyermekek tevékeny életét éli, nem érez megkülönböztetettséget. Rosszindulatú sejtékezőkre utaló jelek nem látszanak a vizsgálati eredményein.”

¹ Az alábbi esetek valóságok, a szereplők védelme és anonimitásuk megőrzése érdekében a neveket és bizonyos történeti elemeket megváltoztattuk.

“Dani” története

“Dani "kétagy" szülők gyermeke. Szülei egyéni örökbefogadóként jelentkeztek az örökbefogadásra való alkalmasság megállapításához szükséges vizsgálatokra. Az országos listáról választották az egyik felet apának a kisfiú részére. A gyermek egy vidéki gyermekotthonban élt, **kis súllyal született, rengeteg elmaradása volt és a bőre, szeme színe gyönyörű sötétbarna.** Magyarországon nem volt számára örökbefogadó család, de a megyei listán egyedülálló sem. Dani ma boldog és rendkívül fogékony kisfiú. Sok mindent tud a világról, azt is, hogy van, akinek két mamája van és olyan is, ahol két apukával alkotnak egy családot.”

A törvényjavaslattal összefüggésben az alábbiakra szeretnénk felhívni a figyelmet:

1. **Az örökbe adható gyermekek legfőbb (mindenek felett álló) érdekének előfeltétele, hogy az örökbefogadni szándékozó személyek egy megfelelően előkészített, a különböző diszciplínák művelői - szigorú eljárásban lefolytatott - összehangolt tevékenységének eredményeként kapnak alkalmasságot kimondó határozatot.** Ez biztosítja a legideálisabb jelöltek megtalálását, így a sikeres örökbefogadást, örökbeadást. Az örökbefogadásra felkészítő tanfolyamon való kötelező részvétel idejének eltörlése² már önmagában komoly veszélyt jelent a jelentkezők megfelelő felkészítésére, az alkalmasság megszerzésére. **A családokért felelős tárca nélküli miniszter diszkrecionális döntésére bízni ennek eldöntését, nem biztosítja az eljárás átláthatóságát, amely így felveti a gyermeki jogok sérelmét.** A magyar jog hagyományai szerint a diszkrecionális döntés különleges döntés, csak meghatározott feltételek esetén alkotmányos. A különös méltánylást érdemlő esetek meghatározását a törvényjavaslat külön jogszabályba utalja. Azzal, hogy a jogalkotó elismerte a házasság preferenciájának szabályától való eltérés lehetőségét azzal, hogy az egyedülállók számára is lehetővé teszi az örökbefogadást - igaz, alkalmasságuk megállapításához szükséges miniszteri hozzájárulással - maga igazolja, hogy előfordulhat. Ugyanakkor **azzal, hogy az alkalmasság megállapítását kizárólag az egyéni örökbefogadók esetében miniszteri diszkrecionális jogkörbe is helyezi** (hiszen a hatáskört gyakorló megyei/fővárosi kormányhivatalok gyámhatóságainak, kizárólag ebben az

² 2020. évi LXV. törvény 8.§ az egyes törvényeknek az örökbefogadások elősegítésével összefüggő módosításáról

<https://m.facebook.com/gyermekjogcivilkalicio>

esetben ki kell kérniük a családokért felelős tárca nélküli miniszter hozzájárulását), **a magyar jogi hagyományokkal nem bíró elemet hoz be a hazai örökbefogadás szabályozásába.** Továbbá az is kérdéseket vet fel, hogy a hozzájárulást nem az ágazatot irányító miniszter, vagyis az Emberi Erőforrások Minisztériumának minisztere adja meg, hanem egy tárca nélküli miniszter, ami azt is sugallhatja, hogy az egyedülállók alkalmasságának kérdése elsősorban nem szakmai kérdés. **Az, hogy a miniszter egyéni mérlegelésén nyugvó előzetes engedélye szükséges az egyéni örökbefogadók alkalmasságának megállapításához, sérti az emberi méltósághoz való és a tisztességes eljáráshoz való jogot, mert annak szakmai/törvényi garanciái egyelőre nincsenek kidolgozva.** Jelenleg (és a házaspárok esetén a jövőben is) a gyámhatóság hoz a jelentkező szempontjából alkalmassági határozatot, amelynek konkrét jogszabályi feltételei vannak. A gyámhatóság ugyanis - fő szabály szerint - az örökbefogadás előtti eljárás során a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által beszerzett szakértői vélemények, a megküldött javaslat, továbbá az általa lefolytatott bizonyítási eljárást követően állapítja meg az örökbe fogadni szándékozók örökbe fogadásra való alkalmasságát vagy alkalmatlanságát. Természetesen minden esetben rendelkezésre áll a jogorvoslat lehetősége a hatósági döntéssel szemben. Vannak azonban olyan, törvényben meghatározott esetek is, például rokon, nevelőszülői örökbefogadásánál, amikor a gyámhatóság a konkrét örökbefogadási engedélyezési eljárásban vizsgálja az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságát, ezeknél az eseteknél a miniszteri hozzájárulás megléte/hiánya még valóságosabban érinti a gyermeki jogokat. **A miniszteri diszkrecionális döntésnél sem a jogi forma nem világos, sem a jogorvoslati lehetőség nem egyértelmű,** bár vélelmezhető, hogy a hozzájárulás megléte vagy hiánya a megyei/fővárosi gyámhatóság döntésében jelenik meg, tehát adott esetben az egyedülálló személy alkalmatlanságának megállapítását, a családokért felelős tárca nélküli miniszter diszkrecionális jogkörében meg nem adott hozzájáruló nyilatkozata alapozhatja majd meg.

2. A Kormány kiemelt szándéka az örökbefogadás elősegítése, a végleges elhelyezés megtalálása a gyermekvédelmi rendszerben élő olyan gyermekek számára, akiknél ez az optimális megoldás. A KSH adatai alapján a nyilvántartott örökbefogadásra alkalmas személyek kb. 10%-át teszik ki az egyéni örökbefogadók³. **2019-ben 1052 gyermek örökbefogadása valósult**

---

³ 2018-ban 2855 nyilvántartott örökbefogadásra alkalmas személyből 266 volt egyedülálló, 2019-ben 3186 személyből pedig 362.

<https://m.facebook.com/gyermekjogcivilkolacio>

meg, ebből 71 esetben volt az örökbefogadó egyedülálló⁴. Ennek az örökbefogadói rétegnek az elvesztése nem lehet a Kormány szándéka, hiszen ezzel kevesebb gyermek sorsa rendeződhetne véglegesen, sérül a családban való neveléshez való joguk.

3. A hatályos örökbefogadási rendszerben **már most is érvényesül az a szakmai elvárás, hogy a házaspárok előnyt élveznek** az egyedülállókkal szemben.⁵ Az adatok azt mutatják, hogy örökbefogadásra házaspárok jelentkeznek inkább, az örökbeadott gyermekek túlnyomó többségét is ők fogadják örökbe, nincs tehát szakmai, jogi indok a további korlátozásra. A 2020 októberi jogszabálmódosítás⁶ óta egyéni jelentkező csak akkor kerülhet sorra, ha a gyermek számára megfelelő örökbefogadni szándékozó házaspár országos keresése sem járt sikerrel. **Márpedig, az egyedül örökbefogadni szándékozók, szakmai tapasztalataink szerint tudatosabban és nyitottabban vágnak bele már az eljárásba is, mint a házaspároként jelentkezők. A legtöbb esetben ők vállalják az idősebb, a súlyos/tartós betegséggel küzdő, a fogyatékossággal élő, traumatizált, vélhetően roma származású⁷ gyermekeket is, akik ezen örökbefogadni szándékozók kiesése esetén még reménytelenebb helyzetbe kerülhetnének.**

Előfordulnak olyan esetek, amikor **egy örökbeadható gyermek kifejezett érdeke, hogy egyedüli örökbefogadóhoz kerüljön**, így különösen, ha egy korábbi súlyos trauma, bántalmazás miatt fél például a férfiaktól vagy a nőktől.

4. Az örökbefogadások utánkövetése 2014-től kötelező Magyarországon. Célja a gyermek beilleszkedésének megfigyelése, nevelésének segítése amennyiben szükséges, illetve igény szerint a család támogatása. Az eddigi szakmai tapasztalataink alapján elmondható, hogy az **örökbefogadás sikeressége szempontjából semmiféle különbség nem figyelhető meg a**

---

⁴<https://orokbe.hu/2020/11/02/2020-as-orokbefogadasi-statisztika/?fbclid=IwAR1SZvnOdqlxfkcb-vCHbl9qcAXbSh7gS4euOqTSDb9itc5-rS4wvr5j0so>

⁵ A hatályos magyar jogszabályok az örökbefogadásnak két formáját ismerik: az egyéni örökbefogadást és a közös gyermekként fogadást. Egyéni örökbefogadásra minden arra alkalmas személy jogosult, függetlenül szexuális irányultságától vagy családi állapotától (tehát akár egy élettársi vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő személy is örökbefogadhat egyénileg). Közös gyermekként fogadásra (vagyis amikor a gyermeket egy pár mindkét tagja örökbefogadja vagy a pár egyik tagjának gyermekét a pár másik tagja fogadja örökbe) viszont csak házastársak jogosultak, különmű élettársak, ill. azonos nemű élettársak vagy bejegyzett élettársak nem.

⁶ 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről 147. § (3) és (3a) bek.

⁷ A gyermekvédelmi rendszer származásra vonatkozó adatokat a hatályos rendelkezések szerint nem tarthat nyilván.

<https://m.facebook.com/gyermekjogcivilkalicio>

házaspárok és az egyedülállók közötti örökbefogadások között. A gyerekek jóllétét az őket nevelő felnőttek jólléte befolyásolja a leginkább, a családi, szülői stabilitás hat a fejlődésükre, és nem az, hogy házaspárként nevelik őket vagy sem. Az örökbefogadások kudarcra a felkészületlenséggel (tanfolyam/felkészítő képzés hiánya), a támogatások hiányával, a feldolgozatlan családi veszteségekkel mutat összefüggést, és nem a családstruktúrával.

5. Az örökbefogadás intézményének vizsgálatakor nem megkerülhető, hogy a **gyermekvédelmi gondoskodásba kerülő gyermekek száma annak ellenére is folyamatosan nő, hogy a születésszám csökken.** Az örökbefogadás szabályrendszerének átalakítása kapcsán szükséges a gyermekjóléti és gyermekvédelmi keretrendszer vizsgálata annak érdekében, hogy minél kevesebb gyermeket emeljenek ki a családjából. Elsődleges fontosságú az is, hogy az örökbefogadott gyermekek ne kerüljenek vissza a gyermekvédelmi gondoskodás rendszerébe, ennek veszélye pedig az örökbefogadó szülők megfelelő felkészítésével és folyamatos, igény szerinti támogatásával, segítségével előzhető meg, legyen az örökbefogadó házasságban élő, vagy egyedüli örökbefogadó. **Egy ország szociális és gyermekjóléti ellátórendszerének a minősége abból látszik, hogy sikeresen támogatja a családokat, és csak abban az esetben emelnek ki gyermeket a családjából, ha minden segítségnyújtás ellenére ez a gyermek legfőbb érdeke, illetve amennyiben a kiemelés elkerülhetetlen, mihamarabb esély van a gyermek hazagondozására.** Az örökbefogadásokat tekintve pedig akkor működik jól a gyermekvédelmi rendszer, ha minél több örökbeadható gyermek számára találja meg a megfelelő családot, szülőket vagy szülőt.
6. A KSH adatai szerint az egyszülős családok száma: egyedülálló apa gyermek(ek)kel országosan 58.428 család, anya gyermek(ek)kel 413.473 család. A magyar társadalomban igen sok gyermeket érint ez a kérdés. **Nagyságrendileg minden harmadik gyerek megtapasztalja 18 éves kora előtt, hogy hosszabb vagy rövidebb ideig egyszülős háztartásban él.** Ez a tény a jelenlegi gyermekvédelmi gyakorlat szerint, nem jelent kockázati tényezőt - a szakemberek nem tekintik a gyermeket veszélyeztetettnek emiatt a családi állapot miatt. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a gyermekkor egy 0-tól 18 éves korig tartó időszak. Házaspár örökbefogadók esetén is előfordul válás, ahogyan az egyedülálló örökbefogadók is megházasodhatnak, élettársi kapcsolatra léphetnek az örökbefogadást követően. A történelem során a szülők korai halála okán a gyermekek jelentős része nőtt fel egyszülős, vagy mozaikcsaládban. **Tekintettel arra, hogy az**

örökbefogadás egy összetett jogi, szakmai döntés, aminek az örökbefogadó családi állapota csak az egyik aspektusa, az örökbefogadás pillanatában fennálló családi állapotnak ilyen mértékű jelentőséget tulajdonítani nem indokolt.

7. **Az örökbefogadásra alkalmas személyek körét szűkítő rendelkezések az ellen hatnak, hogy minél szélesebb körben találjanak a gyermeknek megfelelő, hazai örökbefogadókat.** Az örökbefogadott gyermekek közül minden ötödik⁸ jelenleg külföldi szülőkhöz kerül. **A belföldi örökbefogadás szabályainak szigorítása várhatóan tovább növeli a külföldre kerülő magyar gyerekek számát, ami ellentmond a hatályos nemzetközi kötelezettségeknek⁹,** amelyek a gyermek származása szerinti országon belüli örökbeadás elsődlegességét hangsúlyozzák, hiszen a gyermekek külföldi örökbefogadása csak másodlagos lehet.
8. **Az örökbefogadás kérdéseinek kiemelése a szakmai kérdések köréből nemcsak bizonytalanságot, hanem bizalmatlanságot is eredményez.** Az örökbefogadások sikerességének meghatározó eleme a megfelelő előkészítés. Ehhez elengedhetetlen a magas szakmai színvonal és a bizalom. Bár a jogszabály egyértelműen fogalmaz, miszerint az örökbefogadni szándékozó személy körülményei tekintetében köteles a valóságnak megfelelő információkat szolgáltatni, amelynek elmaradását értékelni kell az alkalmasságára vonatkozó vélemény kialakításánál¹⁰, mégis féltő, hogy a jelen javaslat inkább a titkolózás - esetlegesen a később kényszerből, formailag megkötött házasságkötés - irányába mozdítja az érintetteket, így az előkészítés nem lesz sikeres, ami az örökbefogadás kudarcát is magában rejtheti.

2020. november 25.

---

⁸ A KSH adatai alapján 2018-ban 256, 2019-ben 236 volt a nemzetközi örökbefogadásokban érintett gyermekek száma.

⁹ Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 21. cikke kimondja, hogy „a külföldre történő örökbefogadás a gyermek számára szükséges gondozás biztosítása másik eszközének tekinthető, ha a gyermek származási országában nem helyezhető el gondozó vagy örökbefogadó családban, vagy nem nevelhető megfelelően”. A gyermeknek a nemzetközi örökbefogadások esetén való védelméről szóló 1993. évi Hágai egyezmény kimondja, hogy “csak abban az esetben van lehetőség a külföldre történő örökbefogadásnak, ha a származási országban már bizonyíthatóan minden lehetséges gondozási formát kimerítettek, és a nemzetközi örökbefogadás a gyermek érdekében áll.”

¹⁰ Gyer 38. § (3) bek. d) pont

A Gyermekjogi Civil Koalíció részéről az állásfoglalást támogatja:

Alapítvány az Örökbefogadó és Nevelőszülőkért

Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület

Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány

Európai Szülők Magyarországi Egyesülete (ESZME)

European Roma Rights Center

Főnix Mozgalom

Gyerekesély Közhasznú Egyesület

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

Igazgyöngy Alapítvány

Jogismeret Alapítvány

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány

Közép-Európai Mediációs Intézet

Magyar LMBT Szövetség

Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség

Magyar Pedagógiai Társaság Gyermekérdekek Szakosztálya - Korczak
Munkabizottság

Magyarországi Terres des hommes Alapítvány "Lausanne"

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ)

Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE)

PATENT Egyesület

Pressley Ridge Magyarországi Alapítványa

Rosa Parks Alapítvány

SOS Gyermekfalvak Magyarország

Társaság a Szabadságjogokért (TASZ)

Traumaközpont

UNICEF Magyarország

<https://m.facebook.com/gyermekjogicivilkoalicio>

Validity Alapítvány

Világszép Alapítvány

és egyéni szakértők, mint

Aczél Anna

Békés Zoltán

Bíró Dalma

Cserey Miklós - Szülőnek lenni program

Negrea Vídia

Tománé Mészáros Andrea

dr. Hegedűs Judit

dr. Katonáné dr. Pehr Erika

dr. Lux Ágnes

dr. Mátyók Fanni

dr. Nagy-Nádasdi Anita Rozália

dr. Rácz Andrea

dr. Révész Magda

dr. Szotyori-Nagy Viktória

dr. Vaskuti András

Állásfoglalásunkat támogatja továbbá

a Mózeskosár Egyesület az Örökbefogadó Családokért